

Wereldverbeters

Jonathan Maas

WERELD
VERBETERAARS

Lebowski Achievers, Amsterdam 2011

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek subsidie van het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten.

© Jonathan Maas, 2011

© Nederlandse uitgave: Lebowski Achievers, Amsterdam 2011

Omslagontwerp: Dog and Pony, Amsterdam

Typografie: Perfect Service

De artikelen *Je talenten vinden* – André Platteel, *Robots hoeven er niet schattig uit te zien* – Auger & Loizeau, *Architectuuractivisme* – Brillembourg & Klumpner, *Fotografie moet speldenprikken uitdelen* – Carl de Keyzer, *Nextopia* – *De verwachtingsmaatschappij* – Micael Dahlén, *Andermans noten* – Girl Talk, *De mode van morgen* – Suzanne Lee zijn eerder verschenen in de *VPRO-gids*.

ISBN 978 90 488 1144 1

NUR 320

www.achievers.nl

www.lebowskipublishers.nl

Lebowski Achievers is een imprint van Dutch Media Uitgevers bv

Voorwoord

Kleren van microbacteriën, een hele suburb in een megahoge toren midden in de stad en een empathiehelm waarmee onbegrip de wereld wordt uitgeholpen. Zwaar fictie of hartstikke realistisch? Als we kunstenaars en wetenschappers reëel, concreet en beeldend de wereld van morgen laten schetsen, wat voor vergezicht doemt dan op? Deze vraag was het begin van een zoektocht langs inspirerende en dwarse geesten van divers pluimage, die ik eind 2010 aanving en die mij een groot stuk van de wereld over leidde. Van New York tot Shanghai en van Eindhoven tot Stockholm sprak ik met architecten, fotografen, kunstenaars en wetenschappers – navelstaren heeft tenslotte z'n tijd gehad. Het resultaat: een inventarisatie van nieuwe mogelijkheden en alternatieven voor de wereld van morgen.

We hoeven niet dagelijks urenlang vast in de file te staan, het is niet nodig om natuur kapot te maken voor kleding en het is ook flauwekul dat meer consumptie tot meer vervuiling zou leiden. Met een beetje ruim denken, creativiteit en goede zin kom je een heel eind. Zo veel mogelijk facetten van het alledaagse leven gingen bij al deze gesprekken langs de meetlat. Zoals de manier waarop we wonen, ons gebruik van technologie en de boodschappen die we doen.

Het kan allemaal leuker, beter en eerlijker. Cynische burgers en futloze politici mogen er dan niet meer in geloven,

een batterij aan optimisten over de hele wereld werkt hard aan het verbeteren van de wereld, zo bleek. Zonder dogma's en met veel verbeelding. Zonder of met subsidie ook – het maakt niet uit. De mensen die ik sprak waren stuk voor stuk ondernemende doeners die zich niet uit het veld laten slaan wanneer het tij keert en politici de geldkraan voor kunst of innovatie dichtdraaien. Klagen of 'schreeuwen voor cultuur' heeft geen zin, het is tijd om te laten zien wat goede ideeën waard zijn. Door gewoon aan de slag te gaan. De wereldverbeteraars uit dit boek laten zien dat het kan: zin hebben in de toekomst en ervoor gaan. Zelf je kleding kweken met bacteriën en met magnetische auto's over duurzame snelwegen zweven zijn geen fata morgana's. We kunnen ook met miljoenen mensen in dynamische steden te wonen, terwijl we een rijk en duurzaam leven leiden zonder elkaar de hersens in te slaan.

De realiteit van vandaag is echter anders. We leven in een voorspelbare consumptiemaatschappij waar slechts een select gezelschap al graaiend van profiteert. De wereldverbeterende architecten, ontwerpers, muzikanten, wetenschappers en filosofen die in dit boek naar voren treden, zijn het erover eens dat het anders moet, en anders kán. Niet door de hemel te bestormen maar door heel praktisch je eigen vak van nieuwe inhoud te voorzien.

Met dank aan:

Jaap Bosman, Edith Zupancic, Hugo Blom, Arne Leffring, Nico Dros, Melanie Metz, Keimpe de Heer, Design Academy Eindhoven, TU Delft, Universiteit van Twente, Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten en natuurlijk alle zestien wereldverbeteraars.

Jonathan Maas, oktober 2011

Inhoud

- Je talenten vinden – André Platteel 9
- De mode van morgen – Suzanne Lee 21
- De stad van de toekomst: niet breder maar hoger –
Neville Mars 31
- Nextopia: de verwachtingsmaatschappij – Micael
Dahlén 43
- De supermarkt van de toekomst: kunstmatig maar toch
gezond – Koert van Mensvoort 55
- Architectuuractivisme – Brillembourg & Klumpner 65
- Do-it-yourself psychosekit – Jennifer Kanary 75
- Onkruid is prachtig – Yu Kongjian 85
- Andersmans noten – Girl Talk 95
- Kunst in plaats van reclame – Justus Bruns 105
- ‘Robots hoeven er niet schattig uit te zien’ –
Auger & Loizeau 117
- ‘Wij kunnen supermensen worden’ – Tu Weiming 129
- ‘Fotografie moet speldenprikken uitdelen’ – Carl De
Keyzer 139
- Levens verbeteren met datadesign – Laura Kurgan 147
- De duurzame snelweg – Daan Roosegaarde 155
- Het nieuwe begraven: opgebaard in een beschimmeld hemd
– Maurizio Montalti 167

Je talenten vinden

André Platteel

Hij is positiever over de huidige jongeren dan over zijn eigen generatie en de maatschappij in haar geheel: schrijver en cultuuranalist André Platteel. Cynisme en strijd zijn uit, stelt hij. Verbinding en betrokkenheid zijn in.

Egoïstisch, hedonistisch en materialistisch – dat is de jeugd van tegenwoordig. Jongeren hebben geen gemeenschapszin, zijn meer geïnteresseerd in entertainment dan in het nieuws in de krant en tonen weinig betrokkenheid bij de samenleving. Ze zijn zwaar aan de middelen, zuipen zich in het weekend in coma en hebben meer vrienden op Facebook dan wezenlijke gesprekken in de kroeg. Onderzoeksbureau Motivation heeft de huidige generatie tieners en begin twintigers een ‘sociale tijdbom’ genoemd.

Schrijver en cultuuranalist André Platteel gelooft hier niets van. Integendeel: de huidige generatie jongeren is de oppervlakkigheid, polarisatie en het cynisme in de maatschappij juist zat, vindt hij. Ze willen een ‘open en empathische’ samenleving waar mensen met elkaar samenwerken in plaats van elkaar beconcurreren. Dat schrijft Platteel in zijn boek *Our World*, waarin hij zijn inzichten uiteenzet die hij opdeed tijdens intensieve contacten met jongeren de afgelopen twee jaar. De jeugd van nu heeft wél gemeenschapszin. Ze willen alleen dat onderlinge interesse echt is, en niet gefaket.

Is dat positief zijn tegen beter weten in? De naïviteit van een midlifer? Platteel, zelf 41, baseert zijn conclusies op eigen waarneming. De schrijver doet sinds 2008 projecten met jongeren, onder de noemer Your Lab. Tussen de twintig en dertig jongeren tussen de 16 en 28 jaar komen twee maanden onder begeleiding van verschillende professionals bij elkaar, zoals sport- en voedingsdeskundigen, maatschappelijk werkers en Platteel zelf, om uit te vinden ‘waar hun kracht ligt’. Van moslima’s met hoofddoek tot gymnasiumstudenten uit Oud-Zuid. Van studenten medicijnen die het na hun afstuderen even niet meer zien zitten tot rappers uit achterstandswijken die met justitie in aanraking zijn gekomen. De bedoeling van de projecten: ‘een vuur aanwakkeren, waardoor nieuwe mogelijkheden voor hun toekomst worden geopend. En een ruimte creëren waar jongeren elkaar helpen en inspireren in plaats van beconcurreren en bestrijden.’ Ze maken met elkaar een krant of een website, volgen workshops van artiesten of andere mensen die ze bewonderen, kweken hun eigen groenten en fruit, sporten en wisselen ervaringen uit. Om vertrouwen in jezelf en het leven te krijgen, om te leren hoe je goed voor jezelf zorgt en hoe je dat in relatie met anderen doet. Het moet ook een plek zijn waar jongeren hun masker durven te laten vallen, vindt Platteel.

‘Een van de deelnemende jongens kwam tijdens sessies vaak met steekwonden,’ vertelt Platteel. ‘Hij was een Feye-noord-hooligan. Ik heb hem nooit over die wonden bevraagd, de anderen in de groep ook niet. Op een gegeven moment kreeg hij door dat hij met die steken voor ons niet stoer was, maar dat we hem er ook niet om bekritiseerden of er op aanvielen. Ondertussen ontdekte hij in de maanden dat we met hem bezig waren dat hij een goede fotograaf was. Hij is zich daar op gaan storten en heeft pas zijn eerste expositie in L.A.

gehad. Messteken en vechtpartijen zijn voor hem niet meer interessant.’

Met elkaar bereik je meer dan in je eentje. Daarom is het groepsproces bij Your Lab zo belangrijk. Door de gemêleerde samenstelling kan een universitair afgestudeerde er iets leren van een 17-jarige jongen uit een drop-outinstituut. En vice versa. Platteel zit aan een ruwhouten tafel in zijn riante loft aan de Amsterdamse Herengracht. Op tafel een kop dampende jasmijnthee. Hij praat zacht en beschouwend, maar niet zalvend.

Hij is nadrukkelijk geen jongerenwerker en faciliteert het project voornamelijk: brengt al die jongeren en professionals van verschillende pluimage samen. ‘Ik laat jongeren ervaren wat hun gedrag voor consequenties heeft, met de ambitie dat ze zich bewust worden van hun denkbeelden en wat die met anderen en henzelf doen,’ legt hij uit. ‘Zo gaan zij vaak inzien hoe ze zichzelf en anderen klein hebben gehouden, geplaagd door angst. De angst niet goed genoeg te zijn, niet begrepen te worden en niet mooi of slim genoeg te zijn. Al die angsten hebben te maken met de gedachte dat je losstaat van de anderen en dus iets te verdedigen hebt. Als dat allemaal wegvalt, ontstaat er ruimte om te luisteren naar wat jij wilt en naar wat anderen willen. Je bent niet langer bezig met vergelijken en wedijveren maar gaat doen waar je goed in bent en bijdragen aan een groter geheel.’

‘Onze samenleving gaat uit van het idee dat je een sterk individu bent wanneer je autonoom bent,’ vervolgt Platteel. ‘Dat bestaat helemaal niet. Iedereen is weliswaar uniek maar draagt bij aan iets groters. Het is de uitdaging om jezelf te manifesteren vanuit een liefde voor het grotere geheel, niet vanuit nihilisme of narcisme. Het is waar dat Facebook door veel jongeren wordt gebruikt als imagomaker, maar dat is nog een

restant van de vormobsessie van de laatste decennia. Nieuwe media worden nog gebruikt vanuit onze oude patronen, maar uiteindelijk zullen we beseffen dat het in het leven gaat om adaptievermogen, kwetsbaarheid, openheid en empathie. Het hele web 2.0 is bedoeld om te cocreëren. Door contacten op internet vernieuw en ververs je jezelf continu. Dat vinden jongeren inspirerend en spannend. Het is weliswaar allemaal kort en fragmentarisch, maar er vinden uitwisselingen plaats die soms heel persoonlijk en intiem zijn. Op blogs vertellen jongeren elkaar wat hen bezighoudt. Dat ze van hot naar her vliegen en hun ideeën continu bijstellen maakt niet uit. Het is achterhaald om te stellen dat je dan inconsequent en niet integer bent. Jongeren gebruiken digitale media intuïtief in plaats van, zoals velen van mijn generatie, rationeel en mathematisch. Jongeren surfen op basis van trefwoorden en hits over het net, met hun lichaam als klankbord dat resonanceert met de digitale wereld. Dat zorgt voor andere gevoeligheden die belangrijk gaan worden in de toekomst.’

Platteel legt uit welke dat naar zijn idee zijn. ‘Intuïtie wordt steeds belangrijker. Het gaat om het distilleren van de kern uit grote hoeveelheden informatie en supersnel combinaties maken. Collageren, knippen en plakken en zorgen dat je meebeweegt met een continu veranderende wereld. De samenleving gaat er nog van uit dat er een absolute werkelijkheid is. Onzin. Neem de journalistiek. Kranten vertellen de waarheid en journalisten werken onafhankelijk, is het idee. Maar je kunt nooit onafhankelijk zijn van je eigen ervaring. Je kunt niet uit je lichaam stappen en als God analyseren hoe iets is. Zelfs als je verschillende mensen spreekt en daar een zo objectief mogelijke samenvatting van maakt dan is dat nog een opsomming van diverse subjectieve standpunten. Jongeren weten dat tegenwoordig. Ze groeien op met digitale media en

voor hen is het vanzelfsprekend dat er alleen maar standpunten zijn. Blogs leven bij de gratie van diversiteit en van het “ik zie het zus, jij ziet het zo”. Spannend en inspirerend! Jongeren weten dat je juist door diversiteit toe te laten kunt komen tot gezamenlijke groei en meerwaarde.’

Is dat reëel om te stellen? Het impliceert dat jongeren zich open en geïnteresseerd tot elkaar verhouden. Hoe kan het dan dat de Pvv van Geert Wilders ook onder veel jongeren populair is? – een partij die niet bepaald befaamd is om het omarmen van andersdenkenden. ‘Ik moet niet alle jongeren over een kam scheren,’ nuanceert Platteel. ‘Er zijn jongeren die behoefte hebben aan houvast en daarvoor externe waarden adopteren in plaats van die te zoeken in een innerlijke kracht. Dat heeft volgens mij te maken met een enorme teleurstelling. Angst, agressie en depressie spelen erg bij jongeren. Velen van hen voelen zich onveilig in hun stad. Het stemmen op Wilders is een hamerslag om de onvrede en teleurstelling in de samenleving kenbaar te maken. Dat is niet gek, want leiderschap en visie ontbreken in de politiek. Het CDA zegt compassie uit te willen dragen maar doet dat met een judaskus. GroenLinks lukt het niet om een thema als groen op de agenda te krijgen. En de PvdA stikt in zijn eigen ambtelijke woorden. Ik ben daar zelf nog meer teleurgesteld over dan over de taal van Geert Wilders. Veel jongeren zijn ook getraumatiseerd, al klinkt dat bizar in een tijd dat er nog nooit zoveel welvaart is geweest. Hun ouders hebben hun persoonlijke zaken niet op een rijtje en bij veel rijke ouders is er weinig aandacht voor hun kinderen. Bovendien is er het gevoel dat je nooit voldoet. Je kunt je nooit volledig spiegelen aan het ideaalbeeld dat media schetsen.’

Het is een van de drijfveren waarom Platteel zo vol vuur werkt aan Your Lab. Hij is er zelf jaren terug aan onderdoor gegaan. Het was eind jaren negentig, Platteel had zijn studie commerciële economie afgerond, werkte als marketingdeskundige en schreef boeken. ‘Amsterdam bruiste als een gek,’ resumeert hij. ‘Ik ging veel uit en had status en aanzien in de hippe mediawereld. Een schijnwerkelijkheid waarin ik een pose aannam: die van de snelle en succesvolle ondernemer. Ik werkte dertien uur per dag om die pose vol te houden. Op een gegeven moment stond ik voor een aantal topondernemers en viel flauw. De organisator van de bijeenkomst zei: “Sta op, drink een colaatje en ga door want deze groep topondernemers krijg ik nooit meer bij elkaar.” Ik ging bij mijzelf te rade. Als mijn lichaam zo heftig reageert, moet er iets mis zijn. Mijn conclusie: ik was uitgeput omdat ik een ideaal najoeg dat niets met mij te maken had. Ik moest iets zien te vinden wat dichterbij mij zou staan. Ambitie hebben is prima maar je moet je bewust blijven van wat een nagejaagd ideaal je brengt. En ervoor waken dat je geen geleende identiteit aanneemt.’ Zaken die hij jongeren met Your Lab nu voorhoudt.

‘Marketing is mentaal terrorisme,’ stelt hij. ‘Het is gericht op het continu benadrukken van je onvolledigheid. Je bent nooit mooi genoeg, ruikt nooit lekker genoeg en hebt nooit genoeg vrienden. Marketing is de sleutel tot een utopische werkelijkheid die nooit wordt bereikt. Je blijft verlangen en consumeren maar wordt continu teleurgesteld. Je drijft steeds verder van jezelf weg.’ Platteel gooide het roer om, ging simpeler leven. Geen dure vakanties en snelle auto’s meer. Hij pakte projecten aan die financieel niet zoveel opleverden maar waaruit hij wel veel voldoening haalde. ‘Kleine coachingsprojecten voor mensen die net als ik tegen een burn-out aan waren gelopen. Op een gegeven moment wist ik

een reclameconcept te ontwikkelen, gebaseerd op samenhang en verbinding in plaats van op competitie. Ik keerde terug naar mijn oude wereld, maar ging heel andere dingen doen, ingegeven door nieuwe inzichten.’ Ook schreef hij een boek over de keerzijdes van onze ‘vermarkte cultuur’: *Marketing*, waarin hij pleit voor een nieuwe vorm van marketing, waarin de consument de gelegenheid krijgt zijn verlangen zélf vorm te geven.

Nu wil hij verder met Your Lab. Hij is met een productiebedrijf bezig er een tv-programma van te maken. Als tegenwicht voor alle afzeik-tv: shows waarbij jonge mensen elkaar onder het toezien van een vileine jury beconcurreren. ‘Jongeren verwachten door dit soort programma’s dat je de ander buiten spel moet zetten en dat je vervolgens binnen een handomdraai succes kunt bereiken. Ze vergeten dat je altijd anderen nodig hebt om verder te komen. En dat doen wat bij je past, focus en concentratie vergen. Ik laat hun zien dat het bereiken van je idealen een lange weg is, waarbij de weg interessanter is dan het eindpunt. *Along the way* zul je waarschijnlijk regelmatig je doel veranderen, wat het alleen maar spannender maakt. Zo wordt iedere dag van je reis interessant. Als je vraagt wat jongeren willen worden, komen ze vaak met beroepen die veel in de media komen. Iedereen wil rapper of artiest worden, terwijl maar weinigen de kwaliteiten daarvoor hebben. Ik leer jongeren dat ze ook prima tuinman kunnen zijn. Daar is niets mis mee. Als je in een verkeerde carrière zit, raak je uitgeblust. Stressgerelateerde ziektes zullen binnenkort meer voorkomen dan kanker.’

Samen met Danielle DiMare, medeverantwoordelijk voor het onderwijs in New York, onderzoekt Platteel de mogelijkheden om Your Lab in Amerika van de grond te krijgen.

Daarnaast is hij met volwassen ondernemers bezig om met een ander bewustzijn en met andere waarden het bedrijfsleven om te gooien. Gericht op samenwerking en gelinkt zijn, in plaats van op competitie. ‘Ik probeer met zakenlui uit te vinden hoe zo veel mogelijk mensen kunnen profiteren van hun *unique selling points*,’ vertelt Platteel. ‘Dat is een ander streven dan je expertise gebruiken om andere bedrijven buiten spel te zetten.’ Een andere economische orde is hard nodig, vindt Platteel. Dik tien jaar geleden schreef Platteel een boek getiteld *Symbol Soup* – over de jonge generatie van destijds. Die was volgens de schrijver vooral bezig met het ‘vieren van uiterlijkheden’. De jeugd van nu is meer gericht op een innerlijke zoektocht, meent hij. ‘De teloorgang van het economische systeem laat zien waartoe hebberigheid en materialisme leidt. Sommigen zijn tot het inzicht gekomen dat ze daar niet meer voor moeten gaan. Anderen niet, zoals de voorzitter van de Shell die maar voor maximale winst blijft gaan. Jongeren die hun plek nog aan het ontdekken zijn, hebben daar minder last van.’ De 23-jarige Jarein, die deelnam aan Your Lab, zegt: ‘Producten zijn niet slecht, maar het gaat er om hoe jij je ermee verbindt. Als de producten je blind maken voor wie je bent en wat anderen voor je betekenen, dan doe je iets niet goed.’

Platteel is er van overtuigd dat jongeren als Jarein zich meer gaan interesseren voor een geëngageerd leven. Maar wel pragmatisch, ondernemend en klein. We hoeven dus niet te wachten op een generatie provo’s 2.0 die een nieuwe revolutie gaan ontketenen, waarschuwt Platteel. ‘De protestgeneratie had het gevoel dat ze de wereld kon veranderen. Jongeren zoeken oplossingen niet meer in ideologie. Gelukkig maar. Die belooft aan het eind van de rit een utopie. Om daar te komen moet je andersdenkenden overwinnen en daar krijg je

weer heibel en strijd van. Wereldverbeteraars moet je meteen wantrouwen. Jongeren reizen nu soms massaal naar Afrika. Heel naïef, om aidsbaby's te helpen. Zonder enige kennis van het land of de situatie. De impuls is goeddoen maar je kunt beter dingen in je eigen buurt oppakken. Ga zelf ondernemen, start een eigen bedrijfje. Dat moet nu ook wel, want er zijn nauwelijks banen. Er liggen meer mogelijkheden in het creëren van eigen corporaties.'

Platteel helpt jongeren bij het vinden van hun talenten. 'Niets ten nadele van jongerenwerkers, maar tafeltennissen en een beetje voetballen... het is allemaal bezigheidstherapie,' verzucht Platteel. 'Je schiet er geen *fuck* mee op. Er wordt niets structureels gedaan aan wat vaak ten grondslag ligt aan de frustratie van jongeren. Zolang we een samenleving hebben die drijft op het idee dat de sterkste overwint, moeten we accepteren dat daar strijd, hebberigheid en agressie bij horen. Willen we het anders, dan moeten we andere waarden gaan benadrukken in de maatschappij, net als we bij Your Lab doen. Namelijk: empathie, intimiteit en kwetsbaarheid. Wat Motivaction vorig jaar heeft gedaan is het meten van waarden die heersen in de samenleving. Ze schrijven narcisme en hebzucht toe aan jongeren, maar je kunt het net zo goed toeschrijven aan politici die niets willen prijsgeven, hypocrisie en macht als vertrekpunt nemen en blind door partijpolitiek geen gemeenschappelijke verbanden meer zien. Of wat denk je van het egoïsme en hedonisme van ondernemers die de bankencrisis hebben veroorzaakt! Het is onzin deze waarden alleen aan jongeren toe te dichten. Het zijn vooral ondernemers en politici die een traject als Your Lab zouden moeten doorlopen. Het ambtelijke apparaat is gericht op elkaar de loef afsteken en machtspelletjes spelen. Ik heb de laatste ja-

ren gewerkt voor een ambtelijk apparaat want Your Lab werd door de overheid gefinancierd, maar ik ben me de dood geschrokken. De incompetentie en het slangengedrag loopt de spuigaten uit. Er kan vanuit de politiek nooit een effectief beleid gevoerd dat leidt tot een wereld waarin iedereen zich gehoord voelt. Het gaat politici vooral om de buitenkant. Kwaliteit is niet belangrijk. Jongeren hebben dat door.'

Politici zouden jongeren een andere context moet bieden. Een waarin ze zich volwaardig voelen en waarin ze aandacht krijgen, in plaats van harde repressieve maatregelen op hen los te laten. 'Dat is niet soft, dat is puur menselijk contact,' pareert de schrijver de kritiek dat dit pappen en nathouden zou betekenen. 'Vergeet niet dat de agressie niet in jongeren zelf zit, maar dat het een spiegel is van de agressie in de samenleving. Als Wilders het weer eens over een kopvoddentaks heeft, heb ik de eerstvolgende bijeenkomst huilende moslimmeisjes tegenover me die uitgescholden worden op straat. De politieke taalagressie van Wilders wordt gezien als een pr-stunt. *What the fuck*: het is puur geweld!'

Het negativisme en cynisme waarin Nederland vast lijkt te zijn geroest, heeft z'n langste tijd gehad, denkt Platteel. 'We hebben allemaal behoefte aan kwetsbaarheid en intimiteit, en jongeren zeker,' gaat hij verder. 'Een tijd lang hebben we het idee gehad dat absolute werkelijkheden intimiteit zou waarborgen. Je zou het vinden binnen je politieke ideaal of binnen de religieuze stroming. Toen gingen al die dingen op de helling. Waarheden en idealen werden betwijfeld en de samenleving versnipperde. Het gevolg: cynisme en nihilisme. Volgens mij de eerste kenmerken om in een nieuwe periode houvast te vinden. Alles was verwarrend, we kregen veel informatie via

verschillende media en voor het eerst ontlook het besef dat er geen absolute waarheid meer is. Je moest je zien te wapenen. Alles waarin je geloofde kon zomaar worden weerlegd dus kun je het beter zelf relativëren. Als grotesk masker. Cynisme is de ultieme vorm van relativering. Het nadeel ervan is dat het ervoor zorgt dat er bijna geen intimiteit meer bestaat. Het is een enorm *smoke screen* waarachter je niets meer van jezelf hoeft prijs te geven. Jongeren zijn dat zat.’

Maar we zijn nog in transitie, waarschuwt Platteel. De maskers vallen niet zomaar af. Hij heeft het zelf ervaren. Met een groep jongeren bracht Platteel een bezoek aan het Museum Boijmans Van Beuningen in Rotterdam. Een van de jongens uit de groep vernielde daar drie kunstwerken. Camerabeelden hadden het vastgelegd. Platteel: ‘Ik legde het voor aan de groep. Iedereen woedend. Ik zei: ik ga met de foto’s naar de politie tenzij iemand me zegt dat ie het heeft gedaan. De betreffende jongen stak zijn hand op en zei: ik heb een beetje lopen geinen. Hij ging stoer doen, nam een pose aan en begon te *bullshitten*. De hele groep stortte zich op de jongen: “vuile schoft!” De stichting achter Your Lab adviseerde mij de jongen uit de groep te flikkeren, hij was slechte pr voor ons.’ Platteel koos voor een andere benadering. Hij nam hem apart en kreeg hem aan het praten. Het bleek dat hij was misbruikt en sindsdien het gevoel had dat hij zijn grenzen moest aftasten. Platteel: ‘Dat kun je als een goedkoop excuus opvatten, maar je kunt ook denken: nu kan ik er voor hem zijn. Als je iemand aan de schandpaal nagelt, hoef je je niet meer af te vragen waarom hij zich op een bepaalde manier heeft gedragen. Lekker makkelijk. Wat we met Your Lab doen, is een klimaat creëren waarin mensen zelf bewust worden van de effecten van hun gedrag. Ik heb een keer gekscherend tegen een agres-

sieve deelnemer gezegd: de volgende keer als je op iemand in schopt, doe het dan in slow motion en probeer je in te voelen hoeveel pijn het doet. Als je dat doet, schop je niet meer.'